Familiebanden tussen Vinderhoute en Eeklo: Dobbelaeres in de 16de eeuw

Vinderhoute, een kleine dorpsgemeenschap gelegen ten zuiden van de Lieve, telde in de 16de eeuw al tal van families Dobbelaere.[1] Het telde amper een 60-tal huizen, en het vormde samen met het nabijgelegen Merendree en het Evergemse Belzele een dubbelheerlijkheid. De Dobbelaeres bezaten er heel wat percelen grond die ze zelf bewerkten of verpachtten.

Zoals voor verschillende andere plaatsen in het Meetjesland lag ook Vinderhoute in het Pleistoceen in de Vlaamse vallei.[2] Nadat deze vallei opgevuld raakte met een Pleistoceen zandsubstraat, werd ze vervolgens nog bedekt met een zanddeklaag. In het Laat-Glaciaal veranderde de stroomrichting van de oerrivier die door de vallei stroomde en er ontstonden nieuwe insnijdingen van beekvalleien zoals deze van de Oude Kale. Er werd toen ook een stuifzandrug gevormd die liep vanaf Evergem en langsheen de Oude Kale richting Lovendegem liep. In de buurt van deze zandrug zullen de eerste bewoners van het Meetjesland verschijnen.

Een andere stuifzandrug liep van Maldegem over Eeklo richting Stekene in het Waasland. Door de stijging van het Scheldewater[3] ontstonden rondom deze zandrug moerasbossen na de laatste Ijstijd (=Laat-Glaciaal). Dit zou aanleiding geven tot de vorming van lokale veenlagen in het noorden van het Meetjesland. Deze landschapsvorming zou bepalend zijn voor de latere bewoningsgeschiedenis.

Een van de dorpsbewoners van Vinderhoute was een zekere Joannes Dobbelaere, gehuwd met Livina Coppens. Hij overlijdt er voor 1585 en laat er wezen achter. Zijn oudste zoon Gerolfus (°voor 1560) wordt voogd over zijn broers en zussen. Begin 17de eeuw wordt Gerolfus diverse keren vermeld i.v.m. zijn bezittingen in Vinderhoute. Rond 1610 wordt hij blijkbaar ook als inwoner van Eeklo genoemd. We proberen hier verder te achterhalen hoe de familiebanden tussen Vinderhoute en Eeklo juist in elkaar zitten.

Dobbelaeres in Eeklo

Al vrij vroeg duiken er Dobbelaeres op in Eeklo en de vraag kan dus gesteld worden of er nog andere familieverbanden zijn met de Vinderhoutse families.

Eeklo was als **stad en vrijheid** ontstaan in 1240 toen het stadsrechten –de Keure- kreeg van de Vlaamse graaf. Alles was begonnen in de 12de eeuw met de lucratieve veenontginning. In de eeuw die volgde zou men het hoogtepunt van deze activiteit kennen en veel van de families die er van leefden startte een nieuw bestaan in wat later Eeklo zou worden. Deze *kolonisatiepolitiek* werd aangemoedigd door gravin Joanna van Constantinopel. In de buurt lag ten noordoosten richting Kaprijke, Lembeek en Oosteeklo het grafelijk jachtdomein **Aalschoot**. Doorheen het centrum van het stadje liep de heerweg die Antwerpen met Brugge verbond. Er was ook de drukke weg tussen Gent en Aardenburg, waar de Gentse abdijen toen heel wat bezittingen hadden. En er was ook de **Lieve**, het kanaal dat midden 13de eeuw gegraven werd als verbinding tussen Gent en Damme en dus een

[1] Zie: Vinderhoute in het Meetjesland: een situatieschets einde 16de-begin 17de eeuw.

[2] In de Vlaamse vallei lag de bedding van de oerrivier die het water vanuit het Vlaamse binnenland naar de zee voerde. Het water stroomde wel in omgekeerde richting in vergelijking met de huidige loop van de Schelde (www.stap-brug.be).

[3] De huidige Schelde zou vanaf toen via Antwerpen naar de zee stromen. De stijging van de zeespiegel zou moerasbossen doen ontstaan langsheen de Schelde: dit gebeurde in het Waasland en in Zeeuws-vlaanderen met dus uitlopers tot in Eeklo.

uitweg bood naar zee. Dit kanaal passeerde ten zuiden van Eeklo en ging in de buurt van Vinderhoute richting Gent.[4]

Eeklo was als grafelijk leen deel van de **kasselrij het Brugse Vrije** en omringd door de ambitieuze ambachten Maldegem in het westen, en Zomergem in het zuiden. Het had zijn eigen schepenbestuur dat onder leiding van een **baljuw** o.a. over de rechtspraak besliste. Pas vanaf 1626 zou er een **heer** komen met de verkoop aan *Jan* Vander Speeten, later in 1649 aan de familie della Faille. Na de veenontginning had Eeklo zijn aanzien als stad vooral te danken aan de lakenweverij. Op het einde van de 16de eeuw zou het stadje kreunen onder de godsdienstoorlogen tussen noord en zuid. Door zijn ligging op de frontlijn werd het tussen 1581 en 1600 ook een aantal keer platgebrand. De meeste inwoners hadden toen Eeklo al verlaten.

De oudst bekende Dobbelaere in Eeklo is een Joannes (*Jan*, °voor 1490)[5] die diverse keren in de oude stadsrekeningen (1517-39) wordt vermeld voor *reparacien* in de *scepencamere*: een nieuwe *tafle, scraghen* (=schragen), *eene banc*, nieuwe *baensten* (=ronde korven), aan de zolder, drie *veynsters*,… [6] Hij wordt ook betaald voor *de vrecht van wat sponden van de cauchie steen tscepe te voerne*[7] *en voor tmaken van de bewerpe (=plan) ende patrone vander brugghe te* ***raveschoot*.**[8]

De staten van goed van Joannes Dobbelaere en zijn echtgenote

Omstreeks 1534 overlijdt Joannes Dobbelaere. Er worden vijf wezen vermeld: Petrus (*Pierkin*), Anna (*Tanneken*), Joannes (*Hannekin*), Jacobus (*Copkin*) en Gasparius (*Jaspardekin*). De naam van de weduwe wordt niet vermeld. Een Joannes Cochuut is voogd. Deze staat van goed is een van de eerste die in de Eeklose archieven genoteerd staat, opvallend is wel dat ze doorstreept is (is *geraijeert*).[9] [10]

De kinderen hebben recht op een bedrag van 10 ponden groten voor *huerlieden have ende* ***catheyle*** *goedt* (=roerende goederen op de ouderlijke hofstede). Verder hebben ze recht op de helft van een behuisde hofstede in de *Weststrate* te Eeklo *metten grondrente* (=cijnsbelasting) (Z: *Cort Vlaminckstrate*, W: Cornelius Everdey). Voor eigendommen tijdens het huwelijk van de ouders aangekocht bepaalde het middeleeuwse recht dat bij het overlijden van in dit geval de vader, de helft naar de wezen ging, en dat de moeder dan de andere helft behield mét het vruchtgebruik op de helft van de wezen.

---

[4] www.mijnplatteland.com/meetjesland. Na de verzanding van het Zwin verloor dit kanaal aan betekenis. Het traject van de Lieve kan nu nog deels gevolgd worden via het Schipdonkkanaal en het Leopoldkanaal.

[5] Stamvader tak 27, www.dobbel-beker.be.

[6] Stadsarchief Eeklo (SAE) 557 nr.35198, f°17 (*nieuwe tafle*, 48 schellingen (s)), nr.35201, f°20 (*scraghen*, 6 s), SAE 558 nr. 35210, f° 27 (tafel, bank, zolder, 7 ponden (p) 4 s, *baensten* 7p 10 s, streckels 25 s, *baenst* en oude *mate* 5 s), SAE 558 nr. 35209/103C, f° 20 (*drie veynsters bij hem gemaect*, 4p 4 s).

[7] SAE 558 nr. 35210, f° 27. Mogelijk wordt hiermee bedoeld het vervoeren van een *vrecht sponden* (=lading planken) via de *cauchie steen* (=kasseiweg) naar de haven voor verder transport per schip (via het Leiken=kanaal tussen het stadscentrum en de Lieve, ten zuiden van Eeklo).

[8] SAE 558 nr. 35216, f° 13 (1538-39). Mogelijk betreft het hier Joannes (Jan, °voor 1510), zoon van stamvader Joannes, daar deze laatste omstreeks 1534 overleden is. Raveschoot lag ten westen van Eeklo, binnen de parochie Adegem (=Ambacht Maldegem) op de heerweg. De helft van Raveschoot valt onder de Keure van Eeklo.

[9] SAE 1009, f° 132 (dd. 2.7.1534). In de tafels staat ook Petrus Dobbelaere als voogd vermeld, naast Joannes Cochuut. Het is niet duidelijk waarom de akte doorstreept is.

[10] Deze Joannes Cochuut wordt nog in 1547 als voogd vermeld, in: RAG, Rijke Gasthuis (RG) nr. 31. Dit betekent dus dat de jongste kinderen van Joannes Dobbelaere moeten geboren zijn na 1622

Kaart centrum Eeklo met onderaan in het midden –naast cijfer 3- het verbindingskanaal het Leyken, dat naar de Lieve gaat.[11]

Opmerkelijk is nu dat er ook gesproken wordt over *tgerechte vierendeel groot van een huuse* met drie roeden land te Vinderhoute (O: de kinderen Judocus Dobbelaere, Z: Petrus Dobbelaere, W: de kinderen van Georgius Buuse). En verder staat er *ligghende ghemeen mette moedre ende met boudin dobbelare der kinderen oom ende margriete huerlieden moeye* (=tante). Men kan hier al uit afleiden dat de vader van de wezen toch een aantal familieleden had wonen in Vinderhoute! Er is sprake van Boudewijn Dobbelaere als oom, dus een broer van Joannes (°voor 1490) uit Eeklo. Als buren van dit perceel worden Petrus Dobbelaere en Judocus Dobbelaere (+voor 1534)[12] genoemd en zijn kinderen, vermoedelijk dus ook familieverwanten. Onderaan wordt nog genoteerd *item een achtendeel in de voornoemde huuse ende erfve ligghende ghemeene alsboven.*

Waarom er nu vermeld wordt dat de wezen van Joannes recht hebben op een kwart van deze eigendom is niet helemaal duidelijk. Als dit om een erfenis van de vader in Vinderhoute zou gaan, zouden de wezen normaal dit volledig erven. De overige drie eigenaars die dan vermeld worden zijn de moeder van de wezen en hun oom Boudewijn en tante Margaretha. Als deze Margaretha een zus zou zijn van Boudewijn en Joannes Dobbelaere, dan had men het over drie gelijke delen gehad. We menen dus een andere interpretatie hieraan te moeten geven. De broers Boudewijn en Joannes Dobbelaere hebben deze eigendom samen gekocht en vermoedelijk is dit gebeurd tijdens hun huwelijk zodat ook hun respectievelijke echtgenotes vermeld worden. Tante Margaretha is dan de vrouw van Boudewijn, en bezit dus net zoals de moeder van de wezen ook een kwart van de hofstede in Vinderhoute. Dit klopt dus met waar de wezen recht op hebben: een kwart van het totaal. Waarom er dan ook nog bijstaat dat ze een extra achtste deel erven moet dan te maken hebben met de helft van hun moeders stuk.

[11] Ferrariskaart (1771-78) die een goed beeld geven van de middeleeuwse situatie.
[12] Boudewijn moet dan geboren zijn voor 1509.

Ook langs moeders kant zijn er erfgronden in Vinderhoute. Na het overlijden van grootvader *Clement* de Costre –pas nu komen we een familienaam van de moeder van de wezen tegen- hebben de wezen van Joannes Dobbelaere recht op een vierde deel van een stuk land (1 gemet, O: Veerdam, W: *capelrie van Sinte Michiels*, N: *beermeersch*, z: de *cauter*) en op een vierde deel van 50 roeden land *hendende op de slutstede* (W: de heer van Vinderhoute met *zijne medepleghers*, O: Petrus Vande Voorde). En nu staat er dat deze eigendommen *ghemeene* zijn met de grootmoeder en de moeder van de wezen. Ook hier dus weer hetzelfde: na het overlijden van de grootvader is de helft naar hun grootmoeder gegaan, en de helft naar de moeder van de wezen. En ook nu weer gaat blijkbaar de helft van hun moeders deel naar de wezen.

Drie jaar later in 1537 wordt er een nieuwe akte opgemaakt waarin nu staat dat beide ouders overleden zijn.[13] Dochter Anna is ondertussen gehuwd met Joannes van Eede. Als voogden worden Joannes Cochuut en Gasparius Dobbelaere genoemd. De ouderlijke hofstede tegenover de Zuivelmarkt, *streckende zuudtwaert tot an de Corte Vlamincstraete,* wordt terug genoemd. En ook de familiegrond in Vinderhoute –nu als drie gemeten groot omschreven- komt terug waarbij de wezen recht hebben op een kwart deel, dus terug wijzend op het nu volledige deel van de overleden moeder. Er wordt ook nog gesproken over andere gronden in Vinderhoute waarbij ooms Boudewijn en Jacobus Dobbelaere genoemd worden, en ook een Judocus Dobbelaere met zijn zoon Petrus. Verder is er nog land te Drongen, *noch boven desen behoort den kindren t 8^{e} deel in zekere huusynghe staende in prochie van Dronghe, ghemeene met Pieter vande Voorde.*

Als we even samenvatten:

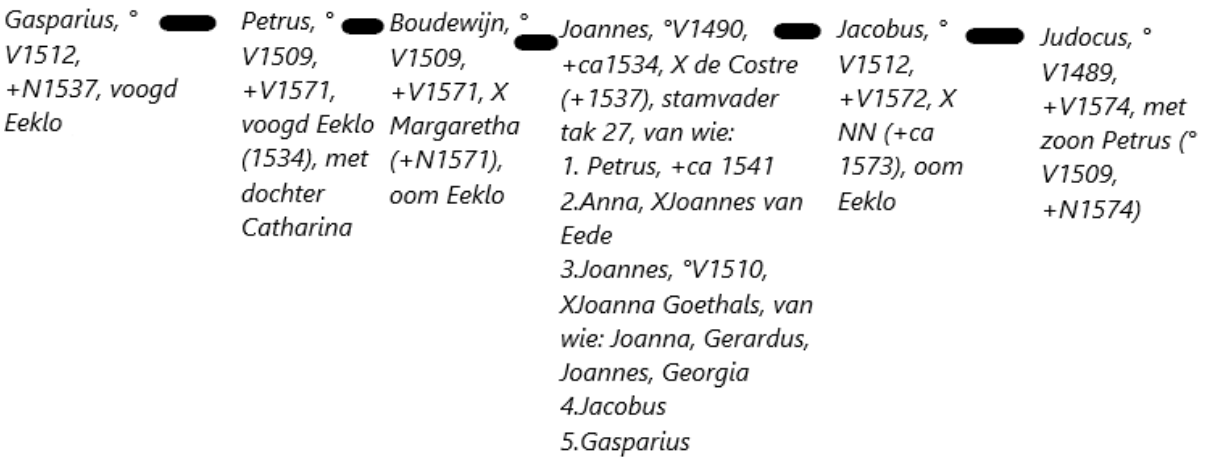
- Joannes Dobbelaere (°voor 1490) en zijn vrouw –met als familienaam de Costre- overlijden beiden voor 1537 en laten vijf wezen na.
- Gezien de familiegronden die worden opgesomd lijken ze beiden uit Vinderhoute afkomstig te zijn.
- Er worden verschillende ooms genoemd: Boudewijn (gehuwd met een Margaretha) en Jacobus en wellicht zijn de voogden Petrus en Gasparius eveneens ooms van de wezen. Ook Judocus -met een zoon Petrus- komt hiervoor in aanmerking: zijn grond grenst aan de gemeenschappelijke eigendom van de broers Boudewijn en Joannes.

De Vinderhoutse familie

Bij onderzoek van Dobbelaeres in Vinderhoute einde 16de eeuw, waren verschillende naamgenoten daar ook vermeld in de penningkohieren.[14]

Als we de reeds hierboven vermelde namen vergelijken met deze uit de penningkohieren van Vinderhoute dan valt het op dat er een vrij goede overeenstemming. Het is duidelijk dat de stamvader van tak 27 enkele broers heeft in het kleine landelijke dorp dat wat meer zuidwaarts lag. Ook zijn vrouw is van daar afkomstig.

[13] SAE 1009, f° 135 (dd. Mei 1537).
[14] Vinderhoute in het Meetjesland: een situatieschets einde 16de-begin 17de eeuw.

Schema van de oudste generaties in Vinderhoute.[15] De familieverwantschapslijnen duiden nu broerrelaties aan (=dikkere lijn). Enkel oom Gasparius wordt niet vermeld in Vinderhoute. Stamvader Joannes van tak 27 sticht een gezin in Eeklo zelf. Zijn broer zorgt in Vinderhoute en Evergem voor een verdere afstamming.

Bovenstaand schema geeft ter verduidelijking nog eens een overzicht van de oudste generaties in Vinderhoute, waarbij dus enkel Joannes (°voor 1490, tak 27) een gezin sticht in Eeklo. Zijn broer Boudewijn had grond in bezit in Vinderhoute. Ook een andere broer, Petrus, wordt in Vinderhoute genoemd: zijn erfgenamen verpachten in 1571 grond aan Christophorus Dobbelaere.[16] Een andere broer van Joannes uit Eeklo, is Jacobus te Vinderhoute. Zijn weduwe zal er grond pachten van de weduwe van Boudewijn. De verschillende families Dobbelaere die we al in Vinderhoute en in Evergem (tak 53) waren tegengekomen, zijn dus allemaal verwant aan tak 27!

In 1534 was er ook al een Judocus fs Joannes als pachter van enkele losse percelen vermeld te Vinderhoute.[17] Vermoedelijk gaat het hier over dezelfde Judocus die hier als broer van Joannes, de stamvader van tak 27, al vermeld werd. En ook zowat een eeuw eerder werd er in Vinderhoute al een pachter genoemd: Petrus (*Pieter*) Dobbelaere die er het Hofgoed pachtte. Het toont nogmaals aan dat Vinderhoute als een heel vroege woonplaats van Dobbelaeres kan beschouwd worden. De verschillende generaties pachtten er gronden, waarschijnlijk eerst van plaatselijke heren die families nodig hadden om hun gronden te bewerken. Het betekende een voorziening in het eigen levensonderhoud van deze families, daarnaast ook extra inkomsten via pachten, cijnzen,.. voor de heer. Later kwamen ook percelen grond dan in eigen bezit van deze families, en konden ze die zelf bewerken of op hun beurt verpachten. Wellicht gebeurde dit vaak tussen familieverwanten onderling, zoals in Vinderhoute op het einde van de 16de eeuw kon vastgesteld worden. Iemand die een pachtovereenkomst aanging, verhuisde vaak met zijn ganse gezin naar een dorp in de omgeving.

---

[15] Zie *Vinderhoute in het Meetjesland: een situatieschets einde 16de-begin 17de eeuw.*

[16] Deze Petrus kan ofwel de persoon zijn die als voogd optreedt in 1534, of de zoon van Judocus (+voor 1534) die als buurman genoemd wordt van het gemeenschappelijk perceel grond van de broers Joannes en Boudewijn. Christophorus Dobbelaere is de stamvader van tak 53. Deze wordt rond 1571 te Vinderhoute regelmatig genoemd samen met Joannes, Judocus, Gerolfus en Gasparius Dobbelaere. We zijn er van overtuigd dat er familiebanden tussen deze personen moeten bestaan (broers of neven).

[17] A. De Vos, Inventaris der landbouwpachten in de Gentse jaarregisters van Keure, 1958-60. Judocus fs Joannes wordt vermeld in deel 2, nr. 2376. Hij pacht voor een periode van 9 jaar van Jacobus Huerebloc en betaalt hem jaarlijks 34 s en een steen vlas (ook in De Dobbel-Beker, 1975, P. 65). Petrus Dobbelaere in deel 1, nr.1180 (jaar 1443).

De Joannes Dobbelaere van tak 27 verkoos om het ambacht van timmerman in Eeklo te gaan uitoefenen. En het spreekt voor zich dat nog andere families die al vrij vroeg in het Meetjesland opduiken kunnen in verband gebracht worden met Joannes Dobbelaere van tak 27 en zijn broers.[18]

De kinderen van de Eeklose stamvader Joannes

Vermoedelijk zijn deze kinderen geboren na 1510, de jongste na 1522. Zoon Petrus is vermoedelijk overleden rond 1541, dus kort na het overlijden van zijn beide ouders. Dochter Anna was in 1637 blijkbaar al gehuwd. Verder wordt er nog een Gasparius fs Joannes uit Eeklo vermeld als buitenpoorter van Gent in 1577.[19] Dit moet de jongere zoon zijn van stamvader Joannes. Een **buitenpoorter** bezat weliswaar bezittingen in de stad, maar woonde er niet. Wat er verder van hem geworden is, is niet duidelijk. Er zijn in elk geval geen verdere vermeldingen te Eeklo van mogelijke nakomelingen van hem. Ook rond 1553 wordt er te Eeklo een Gasparius vermeld die blijkbaar de stad heeft verlaten. Vermoedelijk gaat het om dezelfde persoon.[20]

In 1581 is er sprake van een Jacobus Dobbelaere die te Eeklo in de buurt van het *pockmoerstraetken* een perceel grond bezit.[21] Wellicht gaat het hier toch om de Jacobus, zoon van de Eeklose stamvader Joannes. Hij was eerder in 1570 als *jacop dobbelare fs jans* samen met zijn echtgenote *Margriete* vermeld toen ze een lening aangingen bij Joannes Blomme. Als borg werd een stuk land (8 gemeten) genomen dat in de buurt *van de zuydtmoerstrate jeghens thospitael* lag. De lening dient afbetaald te worden over een periode van 16 jaar en Jacobus en zijn vrouw beloven in de rentebrief plechtig dat zij en hun nakomelingen (*hemlieden huerlieden hoirs*) de jaarlijkse afbetalingen zullen volbrengen tot de laatste schijf.[22] In 1580 wordt hij met een behuisde hofstede en enkele percelen grond vermeld in de penningkohieren van Eeklo.[23]

---

[18] In het kader van een DNA-onderzoek (Familiekunde Vlaanderen) dat bij een 10-tal leden van De Dobbel-Beker werd uitgevoerd, kon nog een verwantschap aangetoond worden met twee andere takken. Enerzijds tak 20/26 met de broers Petrus en Livinus Dobbelaere die al rond 1577 in Adegem en Oostwinkel genoemd worden, anderzijds met tak 16/61 die begint met een 16de eeuwse Joannes Dobbelaere met zijn zonen Georgius, Jeremias en Andreas die gezinnen stichtten in Zomergem en Waarschoot.

[19] Stadsarchief Gent (SAG), POORTERS en BUITENPOORTERS van GENT, 1986 onder nummer 251.

[20] SAE 560 nr. 35231, f° 3v. Gasparius moet *yssue* betalen (18 p 4s parisis= ongeveer 1/12 van het bedrag in groten). **Issue** diende betaald te worden als men bv. de stad verliet.

[21] SAG nr. 346, VORSTELIJKE DOMEINEN IN VLAANDEREN – Renteboek EEKLO, f° 193v.

[22] SAE nr. 974, dd. 4.3.1570. Blijkbaar ontstaat er na het aangaan van de lening een verdeling in de familie Blomme: plots worden Arnoldus Blomme en Thomas Blomme -voogd van zijn kinderen- genoemd. De door Jacobus Dobbelaere af te betalen lening wordt via een *lettren van cessie* afgestaan aan een derde persoon (David Hue). In een archiefstuk van 7.5.1586 wordt er terug over deze aflossing van lening gesproken, waarbij echter de naam van Jacobus Dobbelaere niet meer vernoemd wordt.

[23] SAG, reeks 28, nr. 15.68B, *Het 5e penningcohier van Eecloo dd 1580*: Jacobus bezit een behuisde hofstede met 36 roeden land *int cochuutstraetken* en nog 8,5 gemeten land *ande moerstraete.*

Rentebrief waarin in 1570 de lening van een som van 16 ponden groten wordt genoteerd die Jacobus Dobbelaere fs jans en zijn echtgenote Margriete aangaan bij Joannes Blomme. Onderaan is door de 'scepenen binnen der stede ende vrijhede van eecloo bezeghelt elc onser met zijn propren zeghele'.

Een andere zoon van stamvader Joannes was ook een Joannes, hij zou huwen met Joanna Goethals. Hun zoon Gerardus (°ca 1533) zou de Eeklose stam verderzetten en wordt als lid uit het weefambacht vermeld in de 16de eeuwse stadsrekeningen. In 1547 start hij vermoedelijk als 14-jarige een opleiding tot leerknaap.[24] Ook hij wordt later nog te Eeklo genoemd met een hofstede in de *pottestraete.*[25]

Het is niet duidelijk wat er omstreeks 1553 gebeurd is wanneer de drie andere kinderen van Joannes Dobbelaere en Joanna Goethals **issue** moeten betalen *vanden goede van Jannekin Goethals huerlieden moedere afzetene wesende.*[26] Rond dezelfde periode had ook al Gasparius, de broer van Joannes, de stad verlaten. Vanaf 1563 tot ongeveer 1578 wordt een *Jan* Dobbelaere vermeld met gelijkaardige activiteiten als die we al tegenkwamen bij stamvader Joannes. Er is sprake van het maken van twee *backbeenen, negen cassyntkin int scepenhuus*, over het vervoer van zand en

[24] SAE 559 nr. 35225, f° 4v. *Van Gheerkin dezone van Jan de Dobbelaere ghevryt int ambach van de weverie* (3p 6s 8 d (=denieren) parisis. Ook in SAE 560 nr. 35230, f° 4v (1552-53): *ontfanc van die bevryt worden zijn in een van de vier vrije neerynghe deser stede van ghelycke ghevryt int weefambacht als cnape Gheert de Dobbelaere* (13s 4 d parisis). De opleiding tot leerknaap duurde 4 jaar, nadien volgde er nog 1 jaar opleiding tot vrijknaap.
[25] SAG, reeks 28, nr. 15.68B, *Het 5e penningcohier van Eecloo dd 1580:* Gerardus heeft een behuisde hofstede van 300 roeden in de *pottestraete.*
[26] SAE 560 nr. 35231, f° 3v. Er wordt een bedrag van 42 p parisis betaald. Heeft het gezin de stad verlaten?

kasseistenen, over wagendiensten met kar en paard,…[27] Het gaat hier vermoedelijk over Joannes (XJoanna Goethals) of zijn zoon. In 1580 heeft hij een hofstede op de markt in Eeklo.[28]

Bij de issue betalingen komen we rond 1564 nog een Arnoldus Dobbelaere (gehuwd met een dochter van Joannes Zoetaert) tegen en rond 1557 de erfgenamen van Magdalena van Yste (X Laurentius Dobbelaere).[29] Mogelijk hebben deze families de stad verlaten. Wie Arnoldus en Laurentius juist zijn is voorlopig niet bekend.

*Dobbelaeres en het **calvinisme***

Verschillende Dobbelaeres hebben duidelijke sympathieën gehad voor het calvinisme dat in de 2de helft van de 16de eeuw ook het Meetjesland sterk beïnvloed heeft.

In 1568 wordt een Gerardus Dobbelaere uit Eeklo bestraft, al zijn goederen worden afgenomen. Hij woonde rond 1565 in de Potterstraat in Eeklo en uit de graantelling van toen bleek hij een voorraad van elf maten roggen en zeven maten tarwe te beschikken.[30] Het betreft hier duidelijk wever Gerardus (°circa 1533) die we hiervoor al zijn tegengekomen.

Wanneer Gent een calvinistische republiek wordt (1576-85) , komen we er Gasparius fs Joannes tegen als buitenpoorter in 1577. We mogen aannemen dat hij een tijd later zoals zovele andere Vlamingen naar het noorden is gevlucht. We weten dat er een Gasparius Dobbelaer[31] omstreeks 1600 een gezin sticht in Koudekerke[32]. Er was ook een naamgenoot die in 1595 burgerrechten verkreeg in Utrecht en er een gezin stichtte. Hier werd wel duidelijk vermeld dat hij uit Eeklo afkomstig was. Het is mogelijk dat één van beide personen dus de jongere zoon van stamvader 27 uit Eeklo was en dus via Gent naar het noorden is geëmigreerd.

We vinden in de archieven nog een *Jan* Dobbelaere die in 1570 zelfs op de brandstapel terecht komt.[33] We weten ondertussen dat Joannes (XJoanna Goethals) vermoedelijk rond 1553 samen met zijn broer Gasparius de stad had verlaten. Bij dezelfde graantelling uit 1565 wordt een Joannes vermeld met '400 ongedorste korenschoren, geprezen aan 6 maten het honderd'. Ook tot in 1578 wordt een Joannes vermeld die allerlei karweien uitvoert. Dus de persoon die dan in 1570 levend

---

[27] SAE 559 nr. 35225, SAE 562, SAE 563 nr. 35256, f° 14v.

[28] SAG, reeks 28, nr. 15.68B, *Het 5e penningcohier van Eecloo dd 1580:* Joannes bezit een behuisde hofstede met 100 roeden land *up de mart,* en nog 2 gemeten 100 roeden *in de corte moeye.* Hij pacht ook nog 6 gemeten meersland van Henricus Goedertier, die toen schepen was, en 3 gemeten 100 roeden van de erfgenamen van Joannes Kervyn.

[29] SAE 560 en 561. Een Laurentius wordt nog rond 1570 betaald voor het herstellen van de weg aan de brug te Raveschoot (SAE 562). Ook voogd aangesteld samen met Pieter SCERPELINCK over de vier kinderen bij het overlijden van Vincent SCERPELINCK (SAE. 1010, f° 386, akte 19 januari 1570). En in 1581 wordt nog een laurentius vermeld met land *indenbrouck* (SAG nr. 346, Vorstelijke domeinen in Vlaanderen, Renteboek Eeklo, f°168v, 169r, 169v).

[30] De Dobbel-Beker, 1972, P. 9. In 1568 wordt Gerardus beboet met een geldsom van 105 Tournois gulden of 17,5 Carolus gulden. Er werden toen nog een 50-tal stadsgenoten beboet. Hij wordt ook nog vermeld in het boek Le Conseil des Troubles (De Dobbel-Beker, 1973, P. 93 met verdere verwijzing naar het Algemeen Rijksarchief te Brussel). Hij wordt er in een lange lijst samen met een Judocus Dobbelaere uit Zomergem vermeld, die vermoedelijk in De Dobbel-Beker 1972 verkeerdelijk 'uit Eeklo' werd benoemd.

[31] Stamvader tak 37/30 (www.dobbel-beker.be). Er is nog weinig geweten over hem. De dubbele voornamen die er toen bestonden, geven informatie over de vader van de betrokken persoon. Jaspaerd Janse Dobbelaer, duidt dus op een Gasparius fs Joannes. Er is wel nergens aangegeven dat deze persoon uit Eeklo afkomstig was.

[32] Koudekerke ligt in de buurt van Middelburg (Walcheren/Zeeland(Nederland)). Tussen Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen ligt de Westerschelde.

[33] De Dobbel-Beker, 1972, P. 9.

verbrand wordt omwille van zijn calvinistische sympathieën is dan wellicht Joannes, de vader van Gerardus én de broer van Gasparius! Mogelijk kan het hier ook om de broer van Gerardus gaan.

In de archieven wordt ook Livinus Dobbelaere vermeld, de ontvanger van het Rijke Gasthuis. Deze persoon kocht in 1581/82 heel wat kloostergoederen op die toen te Gent publiekelijk werden verkocht. Ook hij vlucht nadien naar het noorden en sticht een gezin in Cadzand.[34]

En ook Christophorus Dobbelaere, stamvader van tak 53 uit Evergem maar afkomstig uit Vinderhoute, werd in 1584 veroordeeld en al zijn goederen werden verbeurd verklaard. Hij was een neef van Joannes en Gasparius uit Eeklo.

Adrianus Dobbelaere X Elisabeth Lambrecht

Deze Adrianus (°voor 1569) sticht in Eeklo een gezin met vijf kinderen. Zijn zonen Joannes en Adrianus zetten er de familielijn verder.[35] Twee andere zonen trekken weg uit Eeklo: Gasparius in 1612 en Petrus in 1615. Vader Adrianus heeft blijkbaar ook banden met Vinderhoute want hij overlijdt er rond 1605. Kan er een verband zijn met de eerder besproken tak 27 en de verdere familie in Vinderhoute?

De weduwe van Adrianus Dobbelaere en haar kinderen worden al in 1609 vermeld als de wezen in het naburige Lovendegem zelf een lening aflossen en ook pachtgeld ontvangen van hun oom Joannes Aerts.[36] Een andere oom, Judocus De Baets te Bassevelde, moet nog een lening aflossen aan de weduwe van Adrianus Dobbelaere.[37]

De weduwe had in 1608 samen met haar ondertussen al meerderjarig geworden zoon Joannes een stuk land te Lovendegem (4,5 gemeten) verkocht aan Joanna Van de Veere, weduwe van Laurentius Steyaert. Dit perceel lag in de wijk Appensvoorde dat tot de heerlijkheid Vinderhoute-Belzele behoorde. De helft was eigendom van de weduwe, de andere helft van haar kinderen. Zelf was dit rond 1590 gekocht van Cornelia De Baets fa Andreas.[38]

Nog rond dezelfde periode stelt Joannes Dobbelaere, de zoon van Adrianus, zich samen met Joannes Neijt en Georgius Grootaert borg over de wezen van Adrianus i.v.m. betalingen aan de weduwe van Laurentius Steyaert van *ghenamptierde penninghen.*[39]

Er volgen dan een reeks conflicten met de familie De Baets die hier al een paar keer aan bod zijn gekomen:

---

[34] Stamvader uitgestorven tak A (www.dobbel-beker.be).
[35] www.dobbel-beker.be. De familielijn kan er gevolgd worden tot in de 18de eeuw.
[36] RAG, Lovendegem Ferieboeken nr. 227, f°49r. *Ontfaen van de weesen Adriaen Dobbeleere over tghebruyck van de voorseyde penningen de jaeren 1605, zesse zeven ende achte jeghens penningh XVIe … Ontfaen van Jan Aerts fs … der weesen oom acht jaer pacht van 125 roeden in een hofstede metten land groot 12 gemeten. De pachtprijs bedraagt 2 schellingen 5 groten/jaar.*
[37] RAG, Lovendegem Ferieboeken nr? 227, f°50r. *Ghecompareert ter vierschaere van Vinderhaute tot pramen van de pennynghe toebehoorende de weduwe Adriaen Dobbeleere*… (2 schellingen 4 groten/jaar) *Betaelt aen den officier Lieven de Roets officier voor ghedaecht thebben Joos De Baets de weesen oom tot Bassevelde tot auditie van dese rekeninghe.*
[38] RAG, Vinderhoute Wettelijke passeringen nr. 98, f°40r en f°47r. Er worden nog *Segher* De Baets genoemd als vorige koper en Gabriel De Baets fs Petrus *alhier present gherenucheert hadde vande calaengue van naerhede*.
[39] RAG, Vinderhoute nr.98, f°51v (1609).

- Guillelmus De Baets en de weduwe van Laurentius Steyaert treden in een proces op als eisers tegen de weduwe en erfgenamen van Adrianus Dobbelaere i.v.m. *al sulcke penninghen alsoo de verweerders schuldich was.*[40]
- In 1611 komt Gabriel De Baets op een morgen de weduwe in haar hofstede bedreigen met een spade en begint haar land te beschadigen. De middeleeuwse scheldwoorden vliegen hierbij in het rond. De boosdoener krijgt een bestraffing en moet in zijn l*ijnwaet* rondgaan met een *tortse* (=kaars) van vier ponden was. Ook de boete die hij krijgt is best pittig (120 ponden).[41]
- Twee jaar later is het terug van dat wanneer dezelfde Gabriel De Baets een aantal bomen komt omhakken bij de weduwe Dobbelaere zonder *den **heesschers** (=eisers in het proces) yet te willen gheven ofte betaelen.* Na advies bij de **Raad van Vlaanderen** beslissen de wethouders van Vinderhoute Gabriel De Baets terug te laten betalen voor de schade.[42]

En uiteindelijk komen we in de archieven te weten wat de bron was van al deze ruzies. In 1620 is er terug een proces tussen Joannes Dobbelaere fs Adrianus en Gabriel De Baets betreffende een contract dat al in 1613 was opgemaakt i.v.m. de verdeling van het sterfhuis van Gabriel De Baets de oude, gehuwd met Livina Steyaert. De verweerder Gabriel De Baets wordt in 1620 nog maar eens in het ongelijk gesteld. Interessant nu is dat hier de familiebanden tussen beide families wordt uit de doeken gedaan. Adrianus Dobbelaere, vader van Joannes, en Gabriel De Baets waren immers neven van elkaar. Adrianus zijn moeder was Maria De Baets (XJoannes Dobbelaere) die een van de vier kinderen was die bij de verdeling van het sterfhuis van Gabriel De Baets de oude genoemd werden (naast Petrus, Anna en Andreas). Na het overlijden van Adrianus Dobbelaere in 1605 hebben zijn kinderen en zijn zus Livina, 'moeder van Adrianus Sanders', samen recht op een vierde deel. In de akte is er verder sprake van Gasparius Dobbelaere, een broer van de vader van de eiser (=dus Adrianus als vader van Joannes).[43]

Dit alles kan niets anders betekenen dat Joannes Dobbelaere X Maria De Baets, dezelfde is als Joannes die nadien blijkbaar een tweede maal zou huwen met Livina Coppens[44] en dat dus de vermelde Gasparius Dobbelaere een halfbroer was van Adrianus! Bij de opmaak van de staten van goed bij het overlijden van Adrianus Dobbelaere was al melding gemaakt van de voogd Joannes Dobbelaere fs Gasparius.[45] Deze voogd wordt met de middeleeuwse term ***anderszweer*** (=kind van een volle neef) aangeduid. Adrianus had dus blijkbaar ook nog een zuster Livina die gehuwd was met een Sanders. Dit houdt vermoedelijk verband met de functie van ontvanger die Adrianus uitoefende als ontvanger van jonkvrouw Anna Sanders fa Georgius.

Samenvattend kan dus gesteld worden dat Adrianus Dobbelaere (X Elisabeth Lambrecht) een zoon was uit het eerste huwelijk van Joannes Dobbelaere (X Maria De Baets) die in Vinderhoute woonde en nadien hertrouwde met Livina Coppens. Vermoedelijk is het via zijn zuster Livina (X Sanders) dat

---

[40] RAG, Vinderhoute nr. 98, f° 72 (1610).

[41] RAG, Vinderhoute nr. 99, f°72r. *ten anhooren van diverssche persoonen te zegghen ende roupen…was eene croingne luteriaensche hoere …*

[42] RAG, Vinderhoute nr. 99, f°83v.

[43] RAG, Vinderhoute nr. 99, f°233r. Gabriel De Baets was een zoon van Petrus, de eerder vermelde Cornelia de Baets was een dochter van Andreas. Dat Gasparius als broer van Adrianus toch niet vermeld staat in de erfenis, van het sterfhuis De Baets, is logisch daar hij als halfbroer geen erfenisrechten had.

[44] Zie *Vinderhoute in het Meetjesland: een situatieschets einde 16de-begin 17de eeuw.*

[45] Deze Joannes fs Gasparius kan niet anders zijn dan de pachter van het Evergemse Haecxstede. Zijn vader was een broer of neef van Adrianus zijn vader.

Adrianus naar Eeklo trekt[46] en er de functie van ontvanger op zich neemt. Hij trekt op het einde van zijn leven blijkbaar terug naar Vinderhoute waar hij sterft. Zijn kinderen moeten dan blijkbaar om een of andere reden terug naar Eeklo gegaan zijn, waar een verder nageslacht ontstaat.

Het Rijke Gasthuis[47]

Begin 13de eeuw verkoopt gravin Joanna van Constantinopel delen van het grafelijk domein Aalschot aan verschillende kerkelijke instellingen waaronder het **Rijke Gasthuis**, ook gekend als de Lazarie. Dit Gentse dominicanenklooster hield zich in de middeleeuwen bezig met de opvang van lepralijders, vanaf begin 17de eeuw met armenonderwijs. Hun bezittingen te Eeklo lagen in het noordoosten, grenzend aan Kaprijke en Lembeke. Rond 1578 bezit het Rijke Gasthuis hier ongeveer 247 bunder land. Centraal lag het **Groot Goed,** dat einde 16de eeuw gepacht werd door de familie Dheckere. Het klooster had ook elders grondeigendommen, zoals bv. in Drongen.[48]

In 1610 is er sprake van de wezen van Mathias Dheckere die ruim 32 bunder land pachten van het Rijke Gasthuis voor jaarlijks een som geld van meer dan 32 ponden, *drij cappoenen,* twee vette *veerzen*, twee lammeren, LX (=60) steen boter en twee stenen vlas.[49] Deze pacht werd dus deels in geld, en deels in natura betaald alhoewel dit laatste ook kon vereffend worden door een gelijke waarde in geld. Als ontvanger nam een zekere Livinus Dobbelaere het pachtgeld aan. Eerder al in 1596 had Joannes Dheckere fs Matthias samen met Gerolfus Dobbelaere fs Joannes, dit *voorseyde* pachtgoed –nu 39 bunder land, voor een som van 18 ponden/jaar- gepacht voor zes jaar.

In 1600 heeft dezelfde Gerolfus Dobbelaere blijkbaar nog een achterstallige pacht van 21 ponden te betalen die hem kwijtgescholden wordt *ten regarde van tonggebruyck (=niet kunnen gebruiken) dat hij de vaerlicke troublen van tvoorseyde goet ghehadt heeft en dat daer de bomen de huusen schuren ende stalle ende alf zijn meubelen daer inne verbrant syn van soldaten van tregiment van colonel Cruson.*[50] Het gaat hier dus over de Gerolfus fs Joannes uit Vinderhoute en dus daar al bekend was als inwoner van Eeklo. We kennen nu ook de reden van zijn vertrek daar, hij wordt immers pachter van

---

[46] Het kwam nog voor, bv. bij pachtovereenkomsten, dat toen families verhuisden naar een ander dorp en nadien terugkeerden naar hun heimat. De verhuis moet eerder na 1600 hebben plaatsgevonden, daar Eeklo in de periode voordien zo goed als verlaten was. Zijn kinderen moeten dus ook geboren zijn in Vinderhoute.

[47] E. Desmet, Het Rijke Gasthuis te Eeklo, Ons Meetjesland 1973, nr.2 en 1974, nr. 3. Als ontvanger van het Rijke Gashuis wordt in 1586, maar ook al vanaf 1574, een zekere Livinus Dobbelaere genoemd, in: RAG, Rijke Gasthuis (RG) nr. 31. Deze Livinus woonde in de *Peperstraete*, in de buurt van het Groot Goed, ook is hij vemeld als bewoner van een huis *staende op tpas en de Lazarije*, eveneens in de omgeving.

[48] RAG, RG nr. 30: *Item eenen bosch groot XXXIII gemet ofte daerontrent ghenaempt Werrelaere die verpacht is an eenen Adriaen de Dobbelaere ende Lieven de Temmerman …… (1586).* Het gaat hier om Adrianus Dobbelaere (X Monica De Munck (tak 7/12/13/9, www.dobbel-beker.be).

[49] RAG, RG nr. 30.

[50] RAG, RG nr. 30. Blijkbaar wordt in dezelfde tekst ook gesproken van de *voorseyde* Gerardus Dobbelaere, waarmee dus wellicht Gerolfus bedoeld wordt. Dergelijke verschrijvingen komen nog wel meer voor in de oude archiefteksten. Er was ook verwarring met een Gerardus Dobbelaere die nog in 1581 vermeld werd in SAG nr. 346, Vorstelijke domeinen in Vlaanderen, Renteboek Eeklo, f° 159v: met hofstede van 4 gemeten in de buurt van de *Buschstraete*, *guillaeme de rijcke fs joos causa uxoris adriaenken dobbelaere bij versterfte de presenterende geeraert dobbelaere* (de datum (1581) is doorstreept en het gaat hier over Adriana Dobbelaere (°1649), fa Gerardus, dus duidelijk een andere persoon!)

het Groot Goed. Blijkbaar was het op dat moment nog vrij onrustig in Eeklo, met rondtrekkende legertroepen. Doordat hierdoor de landerijen niet konden bewerkt worden, gebeurde het dat de pacht tijdelijk niet diende betaald te worden.[51] In elk geval werd hij nog in 1610 als inwoner van Eeklo genoemd. Er zijn kinderen van hem bekend in Vinderhoute. Zelf was Gerolfus dus ook een halfbroer van de hier eerder vermelde Adrianus.

In dezelfde archieven van het Rijke Gasthuis wordt dezelfde Gerolfus Dobbelaere vermeld, blijkbaar kort na het starten van de pachtovereenkomst:

- Voor de aankoop van *ses bundynen latten voor den voornoemde huuse te lattenen* (4 s)
- Voor *diensten van naeghelen bij hem gecocht tot Eecloo* (6 s 8 gr)
- Voor *diensten en reparatien ende anderssins die den doender deser hem heeft laten valideren up zijnen pacht die hij den godshuuse schuldig was* (3 s 8 gr).

We kunnen hier dus uit afleiden dat dit over het huis ging dat Gerolfus in Eeklo bewoonde.

Eeklo en Vinderhoute

We hebben met deze ontdekkingstocht kunnen aantonen dat de herkomst van de Eeklose Dobbelaeres wel degelijk in het wat verderop gelegen Vinderhoute lag, waar reeds vrij vroeg al families voorkomen. De stamvader van tak 27 vestigt zich als timmerman begin 16de eeuw al in Eeklo, ruim 100 jaar later zullen jongere generaties vanuit Vinderhoute opnieuw naar Eeklo trekken. Deze uitgebreide familietak kenmerkt zich vooral door het pachten en verpachten van landerijen. En ook de sympathie voor het calvinisme manifesteerde zich duidelijk bij deze Dobbelaeres.

Marc Van Stappen, 2020, www.stap-brug.be

(met dank aan Luc Dobbelaere voor de vele gegevens uit het Eeklose stadsarchief)

[51] Gerolfus bleef pachter, samen met Joannes Dherckere, tot 1617, in: Groot Goed Huysmanshoeve, Een hoeve- en familieboek, 2007, P. 19. Opvallend is dat men spreekt over twee pachtertermijnen 1596-1622 en 1612-1617 en hier telkens nog over 'Gerardus' spreekt. Is de verschrijving Gerolfus/Gerardus nadien gewoon overgenomen in de nieuwe pachtovereenkomst?